

omvat het recht twee aspecten: reproductierechten en publiek mededelingsrecht. Het digitaliseren van documenten valt onder deze eerste categorie. Voor het materiaal uit de twintigste eeuw vormt dit dus een probleem. Het opsporen van de auteur of de erfgenamen is voor archief- en erfgoedinstellingen niet altijd eenvoudig. Gelet op de enorme omvang van het gedigitaliseerd materiaal is het een quasi onmogelijke opdracht. Slechts drie categorieën van documenten vormen een uitzondering op de regel: werken die vallen onder het publiek domein (zoals officiële akten van de overheid), documenten die de auteur zelf heeft opengesteld en materiaal waar digitalisering nodig is om het origineel te redden. Deze laatste bepaling wordt echter strikt geïnterpreteerd. Het online ter beschikking stellen van gedigitaliseerde documenten valt onder het publiek mededelingsrecht. Ook hiervoor is een expliciete toestemming van de auteur nodig, die best contractueel vastgelegd wordt. Het materiaal in de leeszaal ter inzage geven via een lokale terminal is wel toegelaten, maar gaat dan weer in tegen de huidige tendens om alles online aan de onderzoeker aan te bieden. De nieuwe wetgeving over de verweerde werken, die we in 2014 mogen verwachten, zal eveneens weinig oplossingen voor de archief- en erfgoedsector bieden. Ook voor dit materiaal zal een grondige zoektocht naar de rechthebbende auteur moeten plaatsvinden, alvorens men wettelijk gezien in orde is. Pas na een strikte procedure mag een werk als ‘verweerd’ beschouwd worden. Losse foto’s, één van onze belangrijkste gedigitaliseerde bronnen, zullen zelfs niet onder de nieuwe wet vallen.

Hoe staan de auteurs zelf tegenover de wetgeving? Matthijs Bouten, in Nederland werkzaam als architect in het project Digitale Bouwtekeningen, merkte op dat bij architecten vooral de vrees voor oneerlijke concurrentie leeft. Ze zien niet graag dat andere architecten hun oorspronkelijke plannen kunnen wijzigen en hergebruiken op basis van een digitale kopie. Dit is vaak de reden waarom ze zich verzetten tegen het online ter beschikking stellen van gedigitaliseerde plannen door de gemeentebesturen. Een mogelijke oplossing hiervoor is de beelden in lage resolutie aan de burgers aan te bieden. Ook de auteursrechtenorganisaties kunnen als bemiddelaar helpen om een regeling te treffen. Volgens Michel Wiegandt, die sprak namens de fotografen, is vooral de goede naam van de auteur belangrijk. Deze kan makkelijk teniet worden gedaan wanneer foto’s in

een verkeerde context worden gebruikt. Zodra een archief- of erfgoedinstelling foto’s online plaatst, stelt ze eigenlijk een tool voor verdere verspreiding ter beschikking. Toestemming van de fotograaf is dus noodzakelijk. Tijdens een panelgesprek gaf Marijn Smets van het Felixarchief aan dat zij, na een klacht van architecten, meer restricties stellen bij het online aanbieden van bouwplannen. Bart Ooghe van de erfgoedbank Waasland lichtte toe dat zij de verantwoordelijkheid voor auteursrecht bij de collectiehouders zelf leggen. Het Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving (KADOC) bemiddelt tussen de onderzoeker en de eigenaar van het auteursrecht d.m.v. verzoekformulieren, aldus Luc Schokkaert. De instellingen dekken zich verder in via een disclaimer op de website. Dat laatste getuigt van goede wil, maar is juridisch gezien niet voldoende, aldus advocaat Joris Deene. In de praktijk kan best een risicoanalyse gemaakt worden. De kans op problemen is immers vrij klein. Meestal volstaat het om na een klacht van de auteur het materiaal digitaal te verwijderen.

We kunnen concluderen dat de archief- en erfgoedsector genoodzaakt is om flink wat pragmatisme aan de dag te leggen met betrekking tot het auteursrecht. Het is voor de sector simpelweg niet mogelijk om aan alle aspecten van de wetgeving te voldoen. Misschien vreemd dat dezelfde overheid die de wet oplegt, net het digitaliseren en het online ter beschikking stellen van archieven en collecties zo hard stimuleert.

Caroline Vleugels

**Een frisse wind door de
Jeugdboekenweek 2013
Een zee van tijd
2-17 maart 2013**

Van 2-17 maart baadden de bibliotheken in een zee van tijd, het thema van de afgelopen Jeugdboekenweek, die Stichting Lezen jaarlijks opzet. Het blijft een klassieker op de bibliotheekagenda. Veertien dagen lang de mooiste boeken in de kijker, auteurs en illustratoren over de vloer, en activiteiten voor klassen en gezinnen. We spraken met enkele trekkers van de Jeugdboekenweek in bibliotheken die een frisse wind lieten waaien door het evenement.

DE NINOOFSE BIB DOET HET NIET ALLEEN

De Bib van Ninove pakte het eens helemaal anders aan. De bib koos naast een scholenaanbod ook voor een extra zondagse happening, samen met CC De Plomblom, de Jeugddienst en het Deeltijds Kunstonderwijs. In dat vrijetijdsaanbod werd de link met erfgoed niet vergeten. “Het vervolghet verhaal Loewie en het mysterieuze boek dat LOCUS verspreidde onder de bibs, was dankbaar materiaal om een uitgebreid stadsspel rond uit te werken. Voor kinderen en voor een aantal groepen van de jeugdbewegingen”, weet **Silke D’Hondt** ons te vertellen. “Op een namiddag bereikten we meer dan 100 kinderen. Ze maakten een opdrachtenreis door de tijd en op verschillende erfgoedlocaties in de stad. De leerlingen van de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans namen hen mee in de wereld van Loewie en toonden hun creaties via woord, toneel en dans. In de paasvakantie volgde een striptentoonstelling in de Bib en nodigden we 100 deelnemers uit te om mee te werken aan een 100 meter Ninoofse strip, over het verhaal van Loewie en geïnspireerd op het tapijt van Bayeux.” Binnen de sector vrije tijd wordt meer en meer samengewerkt in Ninove. “Gezien de Jeugdboekenweek — het

woord zegt het zelf — draait rond boeken, verhalen en jeugd was het logisch dat bib, CC en jeugddienst samen in zee gingen. Wat wij er zo geslaagd aan vonden? Dat het — vooral door de medewerking van de academie — een namiddag was mét kinderen én voor kinderen. Bovendien hebben we de vruchten kunnen plukken van het feit dat we allemaal een ander publiek hebben of met andere organisaties samenwerken. Zo zorgden actieve leden van de jeugdraad voor de begeleiding van de groepen. Het zou een hele operatie worden om dit allemaal zelf te doen. Kinderen kwamen via de jeugdbeweging in contact met verhalen — ook iets wat ze niet elke zondag doen.”

NACHTJE BIB'BEN IN BORNEM

Wat is er heerlijker dan 's nachts met pyjama en slaapzak de bib helemaal in te palmen? Dat moeten de 28 kinderen gedacht hebben die zich tijdens het startweekend van de Jeugdboekenweek installeerden met hun bedjes en matrassen tussen de boekenrekken. “Een experiment, voor herhaling vatbaar”, vertelt **Katia De Pooter**. “We kozen er bewust voor om via de scholen en een brede oproep een ruimer en nieuwer publiek te bereiken dan onze trouwe lezers van de kinder- en jongerenjury-werking (de KJV beoordeelt via een leesgroep boeken). We hebben het maximum aantal deelnemers verhoogd wegens succes en nog hebben we enkele kinderen moeten teleurstellen. Het was onze bedoeling om jeugdige lezers de bib op een andere manier te laten ontdekken. Het is fijn om ook op hun enthousiasme te kunnen rekenen. We willen met ‘het Nachtje bib’ de kinderen evengoed laten genieten van mooie verhalen, zoals dat van Loewie en het mysterieuze boek als samen iets spannends beleven in de bib. Met raadselachtige opdrachten. En ons in het donker nestelen in een gezellige voorleeshoek. 's Ochtends stond er een pannenkoekenontbijt klaar. We planden avondvullende activiteiten, maar de kinderen vonden het ook fantastisch om stilletjes weg te dromen met een boek. En mooi meegeenomen: de bib in Bornem is ondertussen een flink aantal ambassadeurs rijker, die we nog zullen aanspreken.”

TIK TAK BOEKENDAG IN SINT-NIKLAAS

Het was eens iets anders, een verwelkoming door Cleopatra, alias **Veerle Van Aken**, de verantwoordelijke van de jeugdafdeling. Voor de gelegenheid waren alle medewerkers gehuld in een historisch kostuum en werd een middeleeuws tentendorp opgetrokken rond de bib. Gezinnen genoten er van

proeverij, waarzeggerij, oude volksspelen ... kortom zeer uitnodigend om de bib binnen te wandelen. Dit alles op een zonnige zondagochtend bij de aftrap van de Jeugdboekenweek in Sint-Niklaas. Veerle beschrijft de aanpak: “Sinds een aantal jaren opent de bib hier op zondagvoormiddag. En wat blijkt? Het is onze topdag geworden. Daarnaast wilden we ook bewust werk maken van een sterk vrijetijdsaanbod voor kinderen en hun gezinnen tijdens de Jeugdboekenweek. We hebben beide gecombineerd. En we grijpen ook alle kansen om een sterke samenwerking met verschillende partners uit te bouwen. In aanloop naar Erfgoeddag zette het Stadsarchief oude voorwerpen in de kijker in de bib en zorgde voor een authentieke tijdscapsule. De kinderen konden spulletjes ter bewaring kwijt in een raket. De leerlingen van de technische school staken een teletijdmachine in elkaar die ons flitste naar de oertijd, om er zelf grottekeningen te maken en op de foto te gaan met echte dino's. Leerlingen en leerkrachten van het DKO gaven een aperitiefconcert tussen de rekken. Maar we verloren de fijne kinderboeken en -verhalen niet uit het oog. Ook de voorleescaravan en de boekenverkoop waren een succes. En we bleven in ons scholenaanbod stevig inzetten op het jeugdboekenweekspel voor de klassen.”

JEUGDBOekenWEEK GENT IN KINDERHANDEN

De Jeugdboekenweek en het feest in Bib Zuid dragen een mooie lange geschiedenis. Elk bibliotheekfiliaal krijgt een eigen activiteit, klassen schrijven in op een bibspel en als afsluiter is er een groot feest voor jong en oud. Met het oog op de nieuwe bib aan de Waalse Krook koos Gent dit jaar voor een participatieve werking. **Anneleen Schelstraete** coördineerde de aanpak. “Wat als we het publiek waar we tenslotte de Jeugdboekenweek voor organiseren eens de touwtjes in handen gaven? Voor sommige collega's een gek idee dat veel vragen oproep: programmeren we dan zelf niets? En wie krijgt het voor het zeggen? Na een zoektocht en overleg gingen we voor twee vijfde klassen. Zij werden onze meter en peter en kregen volledig carte blanche. Het Jeugdboekenweekexperiment was geboren! We doopten hen even tot vips van de bib en ze namen een kijkje achter de schermen. Vervolgens gingen ze brainstormen en kwamen met de gekste ideeën. Resultaat: een jeugdboekenweekfeest met een verrassend programma waarin alle ideeën van de klassen aan bod kwamen. Vernieuwend ook! Want zelf waren we zeker niet op een klokkenorkest

of een kookworkshop met grootmoeders hapjes gekomen. De vijfdeklassers waren onze enthousiaste ambassadeurs. Alvast een aanpak die wij willen hernemen in de volgende editie Jeugdboekenweek 2014 rond 'Gevaar'.”

- > **Met dank aan: Silke D'Hondt, Katia De Pooter, Veerle van Aken, Anneleen Schelstraete en Stichting Lezen.**
- > **Meer info over Jeugdboekenweek voor de bibliotheken: LOCUS vzw, Herlinde De Vos, herlinde.devos@locusnet.be, 02/251.10.51.**

Herlinde De Vos

Vlaamse studiedag digitale week 2013 The digital society: van digitale geletterdheid tot digitale participatie 22 maart 2013 - Brussel

Een laptop, smartphone, e-reader of tablet. Er zijn nog maar weinig mensen die niet weten wat dat is. Althans, dat zou je denken als je op de trein onderweg naar — ik zeg maar wat — een studiedag over digitale participatie even rondom je kijkt. Je kunt je eigen e-reader vergelijken met het exemplaar dat de dame tegenover jou in haar hand heeft. In het stoeltje aan de overkant zitten er twee collega's een of ander spel te spelen op hun tablet, dolle pret! En wanneer de trein onverwachts vaart mindert worden er meteen een tiental smartphones uit handtassen en rugzakken opgediept om railtime te consulteren. Als ze daarvoor al niet in gebruik waren om de nieuwste Netsky of Bowie te beluisteren. Af en toe zie je nog eens een laptop opduiken waarop de eigenaar in kwestie naar hartenlust zijn of haar gevechtstekunsten oefent.

Dat de gemiddelde mens op de trein van 8.15 u. naar Brussel op vrijdagochtend niet de gemiddelde mens tout court is, daarmee vertel ik geen nieuws. Maar is die gemiddelde mens dan ook wel zo mee in de digitale wereld?

Volgens **professor Van Dijk** (Universiteit Twente) heeft in België 80% van de huishoudens toegang tot internet. In Nederland ligt dat aantal met 95% nog hoger (Nederland is daarmee koploper in